

מסורת הש"ס

(א) סנהדרין פ, ב, יבמות פו; (ג) סוכה לו, ועיי' ר' לוקמן ל; (ד) שנת פט, עיי' לוקמן יא, חז"ן ה' יומא פ, י; (ט) בס"א: למשמוד; (ז) רמ"א פ"ח, שבעה כו; (ט) יבמות י, ט"ז סו; י"ב י"ח; (י) צ"ל או שיערה, ל' ע"ב; (ל) ש, סס, ל' לוקמן ל; (ג) סנהדרין פ"ט, ס"ו בס"א; למשמוד, ו' קהלן, ל' ט"א י,

תוספות הרא"ש

הורו ב"ד וידע א' מהן שטענו או תלמיד שהוא ראוי להוראה וכי הרי זה חייב מפני שלא תלה בב"ד. לא זו אף זו קטני לא מביעאי ידע אחד מסנהדרין וגפיהו דטעו דחייב לתלמידי הגמרה והוא בהסכמת כולן אלא אפי' אחד מן התלמידים הדנים ביניהם בקרקע וראוי להוראה חייב ולא מביעי' ראוי להוראה אלא אפי' גמיר ולא סביר ונראה לו לפי מה שלמד שטענו בב"ד חייב דבל שאין דעתו מסכמת לדעת ב"ד תולה בדעת אפי' גמיר ונתן במתנין לקמן (דף ד) שגויגן ועשו מידון פטורין אלמא דכיון דחידא לצבור שטעו לא הוי הוראה הי"ח וימאריגו נמי זה הכלל התולה בעצמו חייב לאתווי מבטע בארעא. מיה שרגלי לבטע בהוראה הגופי' שעתה הוה מסכימם ע' ב"ד מוקירי תולה בעצמו ולכ"ש כל אדם שאין דעתו מסכמת עם בית דין:

ט"י א"ד ב"ד חייב להוראה להם מותרין אתם. פ"י ששאלו לב"ד מה אנו לאכול חלב טעמו הקיבה ואמרו להם מותרין אתם לביע' לאפקוי' אם שנו ולמדו להם בבית המדרש שמותר דלא חיו הוראה. והקשה הרמ"ם דל מה חילוק יש בין מותרין אדם ובין מותרים אתם לעשות. ופי' דמותרין אתם דקאמר שמואל לא מירי' ששאלו אם מותרין לאכול אדם אמרו להם מותרים אתם היינו מותרין אתם לעשות דבשאלת השואל תלוייה הוראה ולא בתשובת המורה דכיון ששאלוהו אם מותרין לאכול יודע המורה כשיאמר מותרין אתם שיאכלו על פיו וכשאמר להם מותרין אתם הוי כאילו אמר להם מותרין אתם לעשות אלא מיד' ששאלו להם הוראה מה אנו להורות היתר בתלב שעל הקיבה ואמרו אתם מותרין אתם דמי' דלא הורו אותם לעשות אלא להורות לאחרים הוראה חיו. ולא נהירא לן דכיון שידע המודה ששאלו כדי להורות היתר לכל שאלו יותר היה להם דקדבריו (וכ"ש) וכשהוא הורה לדעת היתר כ"ש דהוי הוראה. ונראה לי לפרש כה"ש דקדני' בבבא בתרא בפרק יש נוטלין (דף קל) תרי' אין למדין הלכה לא מפני תלמוד ולא מפני משעה על שיאמרו הלכה למעשה שלא ואמר הלכה למעשה לך ויעשה. ותו אמרו התם א"ל ר' אסי לר' יוחנן כי אמר לן מר הלכה נבדב. א"ל (דע' עד דאמרי לכו הלכה למעשה כלי' אפי' איששאלו לוא אמר הלכה כך יואמר להם הלכה כן לא יסבמו ידע לעשות משעה עד שישאלו ממנו פעם שנית בשעת מעשה לפי שמתאסרו ממון לו לעשות מיד או מדקדק המורה דבריו שלא תארע ע"י תקלה והי"פ הבא אם שאלו להם ואמרו להם מותרין אתם אף בשלאל בשעת מעשה קאמר שמואל דהוי הוראה. ורב דימי דקאמר כההיא דפי' ש נוטלין: א"ט רבא אף אגן נמי תנינא הורוה בי' הלכה והלכה וקלקלה חייבת שלא היתירוהו ב"ד אלא להנשא. וקדק רש"י ז"ל מדקתני הורוה בי' ד' להנשו או קתני התיירוה בי' דלא נגמרה הוראה עד שיאמרו מותרים אתם לעשות והקשה הרמיהו ז"ל דמה לי הורוה ומה לי היתירוה. אידו ואידו' חד דהא רב דימי מנהדרעא דהוא מרי דשמעתתא כמותרים אתם לעשות סמיא ליה. ועוד זה בהדיא קתני שלא התיירוה אלא להנשא אלמא לענין שישאון היתירוהו להנשא מביא ליה ופיריהו רייקו' להנשא והייקן

הבא כשהתירוה לינשא הוציאוה מכלל אשת איש לכל דבר ועשאוה פנויה אפי"ה בשקלקלה לא מוקירי תולה בב"ד אלמא לא מוקירי תולה בדעת ב"ד אלא באותה מעשה עצמה שהורו בו היתר ואיפ"י שהמעשה הוא יבאה מכלל הדיורא זו אמנם (תראה) דהוראה אינה אלא להיות מותר באותה מעשה עצמה ומה שיהי' ללמוד דלא מוקיראי שיעשה עד שפרשו היתר העשה. וכו' לישב לשון רש"י ז"ל מדקתני ברישא הורוה בי' דלא להנשא ולא קתני התיירוה בי' דקתניו בספי' ששכל מקום (שהשרכה) שהצריכו הוראה היה דוקא עד שיהיו רשעין והלכה תנא ברישא הורוה בי' ובספי' התיירוה (שיורו) להנשא לשמעיינן דכל הוראה מבורר לעשות: טעם הארץ פרט. פרש"י ז"ל ידעו מעם הארץ כל עם הארץ והק' הרמיהו ז"ל א' (טמ) מעם הארץ מקצת אתם כב: (שימ') גבי נישא בעישה מעשה עמך. ולא נהירא כלל הדתם ממעק' דרש' דמשמע כעמך לאפקוי' אבל ע"ה הכל בכלל ועוד דלקמן (דף יא) דרשינן מיה' פרט לנישא פרט למשיח' אלא דהוי המעם הארץ מיעוטא כל הקהל או רבו: פרט (וכו') למומר ואיסור תפוק ליה משום זבח רשעים תועבה וי"ל דמייח' אחר שעשה תשובה: אמר רב פפא קא סבר רבי יוחנן דכי מתיידע דלא לבי דינא הדרי' בהו והוא נמי הדרי' בה שב מידעיתו קרי' ביה. דמדיעת איסור

הורבית דין כו'. כגון שהורו שחלב או דם מותר: והלך היחיד ועשה שוגג על פיהם. מפרש בגמרא: בין שעשו. ב"ד ועשה היחיד עמהם כגון שאכל דם או חלב עמהן: בין שעשו ועשה אחריהן. בזה אחרו: זה בין שלא עשו. ב"ד. ועשה. היחיד על פיהן: פטור.

מלהביא כשבה ושערה הואיל ותלה בב"ד ועשה על פיהם: הורו ב"ד וידע אחד מהם. מבי"ד שטענו: או תלמיד ראוי להוראה והלך. אותו אחד או אותו תלמיד ועשה על פיהם שטעה במצוה

לשמעו דברי חכמים כדמפרש בגמרא: הרי זה חייב. מפני שלא תלה ממש בב"ד שהרי יודע שטעו ואמרו'ן בגמי' העושה מפי עצמו חייב בהוראת ב"ד פטור: גמ'לעולם אין ב"ד חייבין. כי עשו הקהל או רבו על פיהם כלומר בין למד' ב"ד מביאיגו רבין לבי' צבור מביאיגו רבא ב"ד לעולם לא הוי גמר הוראה דלחייב קרבן ולגבי יחיד דלהוי תולה בב"ד: עד שאמרו. ב"ד לצבור מותרין אתם: רבא דמי אמר. לעולם לא נגמרה הוראה לחייבן קרבן עד שיאמרו מותרין אתם לעשות: אף אגן נמי תנינא. בפרק ג'לו הן הנתקן: חור. זקן ממרא לעירו וכי הורה לעשות דמשמע דקאמר מותרין אתם לעשות דגמרה הוראתו חייב הורו לה ב"ד להנשא. על פי ד אחד דלא בשני עדים לא צריך ב"ד. והלכה וקלקלה. בזנות ואחר כך בא בעלה: חייבת בקרבן. לפי שלא היתה תולה בב"ד מדקתני הורו לה ב"ד להנשא ולא קתני התיירוה בי' תנן ש"מ דלא נגמרה הוראת' עד שיאמרו מותרין אתם לעשות: הורו ב"ד לעבור. דמשמע הורו ב"ד לעשות אינה גמורה הוראתם עד שיאמרו מותרין אתם לעשות: והא לא תנן הכי. כולוהו מקשו לרב דימי: אמר רבא. תרתי קתני דמשמע הכי והלך היחיד ועשה או שוגג או על פיהם שוגג כגון שהורו ב"ד שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו דפטור אע"ג דלא הוי על פיהם ממש ושלא במתכוין אקחיל כי אפילו הכי הואיל ואילו מתיידע ליה דחלב הוא לא הוה הדרי' ביה שהרי הורו ב"ד שחלב מותר הלך תולה בב"ד קרינן ביה ויחנן ר"ש פיהם משה. כגון שהורו ב"ד שחלב מותר והלך ועשה על פיהם לשמוע"י דשוגג על פיהם פטור: ואית דאמרי: חדא קתני להכי איצטרך למיתני שוגג על פיהם דמשמע דבשוגג ממש על פיהם הוא דפטור דהיינו על פיהן ממש ידיד' דחלב הוא ופטור משום דתלה בב"ד ממש: אבל שוגג שלא על פיהן. כגון שהורו ב"ד שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו חייב שלא תלה עצמו בב"ד: רב אמר פטור. דתולה בב"ד היו יחיד שעשה בהוראת

הורו בית דין פרק ראשון הוריות

הורבית דין כו'. כגון שהורו שחלב או דם מותר: והלך היחיד ועשה שוגג על פיהם. מפרש בגמרא: בין שעשו. ב"ד ועשה היחיד עמהם כגון שאכל דם או חלב עמהן: בין שעשו ועשה אחריהן. בזה אחרו: זה בין שלא עשו. ב"ד. ועשה. היחיד על פיהן: פטור.

הורו

בית דין ועשה על אחת מכל מצות האמורות בתורה והלך היחיד ועשה על פיהם בין שעשו עמהן בין שעשו ועשה אחריהן בין שלא עשו ועשה פטור מפני שתלה בב"ד הורו ב"ד וידע אחד מהן שטענו או תלמיד עמהן בין שעשו ועשה אחריהן בין שלא עשו ועשה הרי זה חייב מפני שלא תלה בב"ד זה הכלל התולה בעצמו חייב ותולה בב"ד פטור: גמ' אמר שמואל לעולם אין ב"ד חייבין עד שיאמרו להם מותרין אתם רב דימי מנהדרעא אמר עד שיאמרו להם מותרין אתם לעשות מי"ט לפי שלא נגמרה הוראה אמר אביי אף אגן נמי תנינא חזר לעירו ולילמד כדרך שלימד פטור הורה על עשות חייב א"ר אבא אף אגן נמי תנינא הורו לה ב"ד להנשא והלכה וקלקלה חייבת בקרבן שלא התיירו לה אלא להנשא אמר רבינא אף אגן נמי תנינא הורו ב"ד לעבור על אחת מכל מצות האמורות בתורה תו לא מידי איכא דאמרי אמר שמואל אין ב"ד חייבין עד שיאמרו להם מותרים אתם נגמרה הוראה אמר אביי והא לא תנן הכי חזר לעירו ושנה או לימד כדרך שלימד פטור הורה על עשות חייב אמר רבי אבא והא לא תנן הכי הורו לה ב"ד להנשא והלכה וקלקלה חייבת בקרבן שלא התיירו לה אלא להנשא אמר רבינא והא לא תנן הכי הורו ב"ד לעבור על אחת מכל מצות האמורות בתורה תו לא מידי: והלך היחיד ועשה שוגג על פיהם: וינתינו ועשה על פיהם שוגג למה לי אמר רבא שוגג לאתווי הורו ב"ד שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו פטור על פיהם ממש אויכא דאמרי בשומן ואכלו שג על פיהם הוא דפטור אבל נתחלף לו חלב ב"ד שחלב מותר דבשיטא ליה לרבא קמיבעיא ליה לרמי בר חמא דבעי רמי בר חמא הורו ב"ד שחלב מותר ונתחלף לו בשומן ואכלו מהו אמר רבא תא שמע הלך יחיד ועשה שוגג על פיהם כו' שוגג על פיהם למה לי לא לאתווי הורו ב"ד שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו פטור דלמא שוגג על פיהם הוא דפטור אבל

עצמו בכלי'. רב אמר פטור. למולה בב"ל היו רחיל שעשה כהוראם ב"ד פטור: ור' יוחנן אמר חייב. הואיל ולא היו על פיהם ממש כתולה בעצמו הוא וחייב: מעם הארץ בעשותה. ולא כל עם הארץ: פרט למומר. דאינו מביא קרבן על שגגתו דאין מקבלין מיד: ר' ש"ן יוסי אומר אינו צריך הרי הוא אומר אשר לא תעשנה וכו'. ומומר לא שב מידעיתו הוא ולפיכך אינו מביא קרבן על שגגתו ואמר לקמן בפ"ב מומר שאכל חלב והביא קרבן על הדם איכא בינייהו והכא נמי כי הורו ב"ד שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן לא שב מידעיתו הוא ולפיכך אינו חייב דהא הורו ב"ד שחלב מותר וקשיא לר' יוחנן דאמר חייב דתולה בעצמו הוא: אמר רב פפא קסבר ר' יוחנן כיון דאילו הוה ידיד לב"ד דטעו

הדרי' בהו והוא נמי הוי הדרי' ביה והייך שחלב מותר וקתני ביה. וחייב קרבן שהרי לא תלה לכ"כ בב"ד שלא עשה על פיהם ממש ואמטול הכי קאמר רבי יוחנן דחייב קרבן אבל היכא דעשה על פיהם ממש אע"ג דאילו הוי ידיד לב"ד הוו הדרי' בהו והוא נמי הוה הדרי' ביה והוי שב מידעיתו אפי"ה פטור מפני שתלה ממש בדעת ב"ד. אמר רבא. אע"ג דאמר רב כי נתחלף לו חלב בשומן דהוי יחיד שעשה בהוראת ב"ד ופטור מודה רב שאין אותו יחיד מלמילם לרוב צבור כגון שממרו ב"ד שחלב מותר והולכו חצי צבור ועשו על פיהם ואכלו חלב ממש והלך זה ואכל ונתחלף לו חלב בשומן: שאינו משלים לרוב צבור. אין מביאיגו רבא דבמינן שיהיו כולן ממש שגויגן בשגגה אחת ע"פ ב"ד: למה לי למתני כולהו. במתני' ועשה עמהו ועשה אחריהם שלא עשו ועשה: בשלמא רישא לא זו אף זו קתני. דהכי משמע לא מביעאי זו דעשה עמהם דהוי ודאי תולה בב"ד דפטור אלא אף זו נמי דעשה אחריהם הוי תולה בב"ד ופטור לוי' זו בלבד דעשה אחריהם דפטור אלא אף זו דלא עשו ולא עשה אפי' הכי תולה בב"ד הוי פטור: אלא סיפא איפכא מביעאי ליה למיתנא. דהכי איבעיא ליה למיתנא הורו ב"ד וידע א' מהן שטענו או תלמיד וראוי להוראה והלך ועשה על פיהם בין שלא עשו ועשה ובין שעשה אחריהם ובין שעשה עמהם דלא תלה בב"ד דהוי משמע לא זו בלבד דלא עשו ועשה דלא הוי תולה בב"ד דחייב אלא אף זו דעשה אחריהן לא תלה בב"ד ויחייב ולא זו בלבד דעשה אחריהן חייב אלא אף זו דעשה עמהן דסד"א אמנא הוי ועשה עמהם תולה בבית דין קרינא ביה ולחוי פטור אפילו הכי אמר' הואיל וידע שטענו לא תלה בבית דין וחייב: הא

נתחלף לו חלב בשומן ואכלו חייב איכא דאמרי אמר רבא ת"ש הלך יחיד ועשה שוגג על פיהם מאי לאו שוגג על פיהם הוא דפטור אבל נתחלף לו חלב בשומן ואכלו חייב דלמא או שוגג או על פיהם בפלוגתא הורו ב"ד שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו רב אמר פטור ור' יוחנן אמר חייב מיתיבי מעם הארץ בעשותה פרט למומר רבי שמעון בן יוסי אומר משום ר"ש (אינו צריך) הרי הוא אומר אשר לא תעשנה בשגגה ואשם או הודע השב מידעיתו מביא קרבן על שגגתו לא שב מידעיתו אינו מביא קרבן על שגגתו ואם איתא לא שב מידעיתו הוא אמר ר' פ קסבר ר' יוחנן כיון דכי מתיידע להו לבי דינא הדרי' בהו והוא נמי הדרי' ביה שב מידעיתו קרינן ביה וחייב אמר רבא מודה רב שאינו משלים לרוב צבור מ"ט אמר קרא בשגגה אחת: בין שעשו ועשה עמהן כו': למה ליה למיתנא כל הני בשלמא רישא לא זו אף זו קתני סיפא דלחויבא איפכא מיבעי ליה זו

תוספות

אמר המתעסק אלו התוספות כבר היו בדפוס וכ ע"ג בה"ל. מצאתי תוסי' כתי"י על מסי' הוריות והעתקתיים ולדפוס אצל האשר"י ממי' סוכה. ובלקטו ע"י הג"מ אליהו ב"ר אברהם הלוי איטינגען ז"ל בעל מ"ה"ס ברית הלוי ומנחת אלהיו. ובהיותו שפצמצינו געלם מעין כל ומי' יבקש דבר שלא במקומו אשר ע"כ אמרת'י להעמידן במקומן:

הורו כ"ד. הס סנהלרי גלולה כדלרשינן בתיכ' עלת ישראל עלה המיוחלת שישאלו זו ששערה גלולה: בין עשה ועשה אע"ה. צ"ע אם ג"ל עצמן תייגינן להביא סנהלרי או שעירה לכהי' לפר אן מביא קרבן רוב צבור עשו על פיהן מי"מ קרבן יחילייתו או שמא פטורים לגמרי: הודו לה ב"ד להנשא. האי בי"ל אינו סנהלרדץ גלולה שהרי' בי"ל יכולין להמירה לינישא. ומי"מ הגי' נמי אימ' להו' היא לינא שאם עתה' כמו שהורו היתה פטורה כיון שתולה בב"ל: אמד אבי' והא אין על תנן הכי. הא לאלא פרך' ללישנא קמא לשמואל כמו לפרך' הכא לרב לימי' לללישנא קמא מציגן למימר לרב לימי' אחא לפרושי לברי' שמואל: הכא מקמקינן לענין קרבן' עד שיאמרו מותרין לעשות. והי"ה בעלמא גבי הוראה לאין למלמיל לסמוך על לג' רגו על לאיל' הכי. והא לתניא

עין משפט ור

מצוה

א א מ"י פ"י מהל' שגגות ה"א

סמג עש"ן ר"י:

ב ב מ"י פ"י מהל' א"ה ה"א

סמג שב"י:

ג ג מ"י ש"פ פ"י א"ה פ"י א

ה"א שמג ש"ס:

ד ר מ"י פ"י מהל' ממרים ה"א

שמג לארץ קסג

ה ה"מ"י ה"א מ"ה שגגות ה"א

שמג עשי' לה:

ו ו מ"י שם פ"ה ה"א י"פ מהל'

מעשה הקרבני' הלכה ל':

ז ז מ"י פ"י מהל' שגגות ה"א

ה סמג עש"ן ר"י:

ד כ-כח

מוסף רש"י

תו ל א מ"ד. תו ליכא לאקשיי' מיד' עובי' קג אן העשית על לב גזו ז' - וינכח. סד - כאן לון אתר נלר זה: סוכה ל' ליכא לשנינו מיד' (נסנהר' סג.) אין להקניט נלנר זה - שס' סו. 1. הורו ב"ד ש חלב פ' ותו. ששל הקרבני' עלה הכליות ללא הוי עוקר כל ה'סרף ק' לת: ד

ובינו חננאל

הורו ב"ד. במצות עשה כגון פסח וסוכה ואל תעשה דלית בכתובות וחסות כגון שפיכת דמים וכיוצא בה. ליכא קרבן כלל. ואם הוא (בשורת) בולט והתנאים והיורשין יורשו מיטט הקהל על פיהן והוא הדין ליחיד כל אחד מביא קרבן חטאה דקרי'ו"ל כחכמים מותרין יחיד שעשה בשחוקא ביד חייב. ואם בשחוקה עשו ור"ל עשה אחד מן הקהל אין מביאין רב אלא בל אחד ואחד מביא קרבן יחיד שגאי ושעו משעה תמי' בקהל והוראה בב"ד ואם הורו ושעה אחד על פיהן אם ידעלא דתת הוא (וכ' א' אן חכמה מג' דהי' פטור קרבני' ואם טיה' במצוה לשמוע ידן חכמים חייב בקרבן והיה לקהל או חבם אטעו במצוה לשמוע דברי חכמים ב'הפר' הקרב' ואם חוה וטעו וטעו מה שהורו כגון שדעו שהתירו וטעו בל חכמה הו' זה הלל' לבקט בידך לה ביאד נתעבט פטור פטור ביד מה הפר הוא אבל קרבן יחיד איכא. ובה' שפארטו ידי' לפתוח בין תנין. ועיקר כל זה תמצא בזה הפרק ק"ף (ד:)באותה שפעינו הורו ב"ד שגויגן ועשו ל' הקהל' שגויגן: אמר שמואל אין ב"ד חייבין עד שיאמרו להם מותרים אתם. פירוש אין ב"ד חייב להביא פר שישאמו קהלה מותרין אתם. אבל אם לא אמרו מותרין אתם אלא שב מדקדק המורה דבריו הקהלה ועשו הרי' כל אחד ו' א' מביא קרבן יחיד וקסבר שמואל דבאורייתא מותרין אתם נגמרה דאבדו'ת מותרין אתם מנהדרעא אמר אפילו אמר מותרין אתם אין הפר בא דעדיין לא נגמרה הוראה. עד כו' ש' שומע המא' הדליכמא כמאן ראמר דב"ד מביאיגו פר שגויגן דאם איתא ל' לימא אין. לימא אין. ובפרקינן ספי' (דף ד') תנן סתמא הורו ב"ד שגויגן ועשו כל הקהל שגויגן מביאיגו רבא מ"ד מקאומנא לקמן הדיא דתניא ב"ד מביאיגו על לידוהו כרבגן. וזה שפירושא (אמר) הדיא דאמר שמואל אין בית דין חייבין. בין למד' ב"ד מביאיגו כגן

(א) ל"ל מכן ויע"ג ע"ג שאן מכמה ע' לה' ואינו צריך לשמוע להם: (ב) אינו כלל חייבין נפר הקהל: (ג) מכל כאל ויעי' לקמן ל' ה' - א

(א) ל"ל מכן ויע"ג ע"ג שאן מכמה ע' לה' ואינו צריך לשמוע להם: (ב) אינו כלל חייבין נפר הקהל: (ג) מכל כאל ויעי' לקמן ל' ה' - א